

POLITICA EUROPEANĂ COMUNĂ DE SECURITATE ȘI APĂRARE

CHETREAN Oleg,

Masterand, USEM

Rezumat

Articolul subliniază importanța Uniunii Europene (UE) în arena internațională, evidențiindu-i rolul ca cel mai mare donator de ajutor din lume și un puternic bloc comercial. Cu relații stabilite cu 150 de țări, UE reprezintă peste un sfert din PIB-ul global, având potențialul de a fi un actor global credibil. Cu toate acestea, termenul "gigant economic, dar pitic politic" a fost folosit pentru a descrie UE, subliniind un decalaj între influența economică și cea politică. Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona a avut ca scop consolidarea rolului global al UE prin crearea Serviciului European de Acțiune Externă. Articolul evidențiază angajamentul UE în promovarea multi-lateralismului și a ordinii mondiale bazate pe reguli, inclusiv sprijinul pentru organizații precum ONU și Curtea Penală Internațională. UE este un important investitor în dezvoltare, având parteneriate economice strategice cu actori globali. De asemenea, culegerea subliniază relațiile cooperative cu vecinii săi, sprijinindu-i în aderarea la standarde și valori europene. UE acționează în două domenii cheie: politică economică și de securitate, combinând abordări civile și normative. Puterea economică a UE stă la baza influenței sale internaționale, iar politica de extindere în Balcanii de Vest demonstrează eforturile de export al stabilității și prosperității. Prin politica de vecinătate, UE își propune să consolideze legăturile cu țările vecine, facilitând dezvoltarea și stabilitatea în regiune. Articolul subliniază și prioritățile Uniunii Europene în cooperarea cu regiunea Estică, evidențiind impactul pozitiv asupra dezvoltării și colaborării regionale. Prin Parteneriatul Estic, UE a contribuit semnificativ la consolidarea cooperării și la sprijinirea progresului în țările partenere. De asemenea, UE acordă sprijin semnificativ țărilor vecine la Sud, promovând democrația, statul de drept și dezvoltarea economică. În final, articolul subliniază faptul că UE acționează pe baza unor valori comune, cum ar fi drepturile omului și democrația, având un rol important în promovarea acordurilor internaționale pentru pace și securitate. UE își propune să creeze conexiuni transfrontaliere și să dezvolte rețele eficiente în cooperarea cu alte regiuni ale lumii, evidențiind parteneriatele semnificative cu țări precum China, Japonia, Statele Unite, și țările din America Latină și Caraibe. Astfel, UE se afirmă ca un actor global bazat pe valori și interese comune.

Cuvinte cheie: cooperare, securitate, actor, relații internaționale

COMMON EUROPEAN SECURITY AND DEFENSE POLICY

Summary

The article emphasizes the importance of the European Union (EU) in the international arena, highlighting its role as the world's largest aid donor and a powerful trading bloc. With established relations with 150 countries, the EU accounts for over a quarter of global GDP and has the potential to be a credible global player. However, the term "economic giant but political dwarf" has been used to describe the EU, highlighting a gap between economic and political influence. The entry into force of the Lisbon Treaty aimed to strengthen the EU's global role by creating the European External Action Service. The article highlights the EU's commitment to promoting multi-lateralism and a rules-based world order, including support for organizations such as the UN and the International Criminal Court. The EU is a major development investor, with strategic economic partnerships with global players. The collection also highlights cooperative relations with its neighbors, supporting them in adhering to European standards and values. The EU acts in two key areas: economic and security policy, combining civilian and normative approaches. The EU's economic strength underpins its international influence, and its enlargement policy in the Western Balkans demonstrates efforts to export stability and prosperity. Through its neighborhood policy, the EU aims to strengthen ties with neighboring countries, facilitating

development and stability in the region. The article also emphasizes the EU's priorities in cooperation with the Eastern region, highlighting the positive impact on regional development and collaboration. Through the Eastern Partnership, the EU has contributed significantly to strengthening cooperation and supporting progress in the partner countries. The EU also provides significant support to its neighbors to the South, promoting democracy, the rule of law and economic development. Finally, the article emphasizes that the EU acts on the basis of shared values such as human rights and democracy and plays an important role in promoting international agreements for peace and security. The EU aims to create cross-border connections and develop effective networks in cooperation with other regions of the world, highlighting significant partnerships with countries such as China, Japan, the United States, and Latin American and Caribbean countries. The EU is thus asserting itself as a global actor based on shared values and common interests.

Keywords: *cooperation, security, actor, actor, international relations*

Mediul internațional de securitate la începutul secolului XXI

Reperete generale ale stării actuale de securitate

Perioada de pace și stabilitate fără precedent pe care o traversează Europa la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI se datorează existenței Uniunii Europene. Ea este cea care a generat nu doar un nivel ridicat de dezvoltare economică pe continent, ci și o nouă abordare a securității, întemeiată pe soluționarea pașnică a disputelor și pe cooperarea internațională multilaterală prin intermediul unor instituții comune.

Prin contrast cu aceste evoluții pozitive din vestul continentului, în alte părți ale Europei, și mai ales în Balcani, s-au înregistrat după 1990 o serie de crize, care s-au derulat în contextul reaşezărilor geopolitice ce au urmat sfârșitului războiului rece. O caracteristică esențială a acestora a fost aceea că ele au avut loc cel mai adesea în interiorul statelor și mai puțin între acestea. În această perioadă forțe militare provenind din Europa au fost trimise în străinătate mai mult decât în orice altă perioadă, inclusiv în regiuni precum Afganistan, Republica Democrată Congo sau Timorul de Est.

Desigur că un rol crucial în asigurarea securității europene l-a jucat SUA, atât prin angajamentele de securitate față de Europa luate în cadrul NATO, cât și prin sprijinul acordat integrării europene.

La nivel mondial încheierea războiului rece a determinat, cel puțin din punct de vedere militar, trecerea la o lume unipolară, în care SUA dețin o poziție dominantă, la foarte mare distanță de orice alt stat. Cu toate acestea, experiența perioadei recente a arătat că nici un stat, nici măcar o superputere precum SUA, nu poate aborda problemele globale de securitate de unul singur.

Mediul internațional de securitate a înregistrat o schimbare dramatică după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001. Până la 11 septembrie fenomene precum terorismul, traficul de droguri, traficul de arme mici, migrația ilegală, spălarea de bani acționau aproape separat. Ca urmare, instituțiile naționale și internaționale abordau separat aceste fenomene, cu mai multă sau mai puțină eficiență. Dintr-o dată s-a descoperit că în practică ar putea fi observat un nexus al acestor probleme diferite, utilizat de către rețelele criminale interne și transfrontaliere ca o cale de a îmbunătăți eficiența activității lor. După tragicele evenimente din 11 septembrie 2001, omenirea este încă confuză privind cauzele, mecanismele activităților criminale. A devenit evident faptul că următorul 11 septembrie 2001 este posibil în orice moment cu diferite ținte,

resurse, tehnici și rezultate. Între intervenția din Afganistan și atacul asupra Irakului, alianțele împotriva terorismului au înregistrat diferite evoluții.

Noile relații dintre Statele Unite și Rusia, pe de o parte, și dintre NATO și Uniunea Europeană, pe de altă parte, marchează în prezent mediul internațional de securitate – un nou parteneriat, dar și noi tensiuni. În aceste circumstanțe lipsa de bani, de timp, de viziune și de voință politică ar putea afecta nu doar securitatea națională, cât mai ales pe cea internațională.

În acest context, mai ales după 1998, Uniunea Europeană a dat un nou impuls eforturilor de întărire a securității și de definiere a dimensiunii de apărare la nivel european. Dezvoltarea unei politici externe și de securitate comune a inclus și ideea de definiere a unei politici comune de apărare, menționată în mod explicit în Tratatul de la Amsterdam. În același timp, Uniunea Europeană s-a arătat tot mai mult preocupată de finalizarea propriilor reforme instituționale, mai ales în contextul extinderii, precum și de finalizarea dezbaterilor pe tema construcției politice ce va defini viitorul Europei. Aceste dezbateri, cel puțin cele determinate de discutarea Constituției Europene, au șanse rezonabile de a fi reluate în special după votul negativ din Franța și Olanda, cât și după Întâlnirea la nivel înalt de la Bruxelles (iunie 2005).

Începând cu 1 mai 2004, Uniunea Europeană se definește ca o uniune de 25 de state, reunind circa 450 de milioane de locuitori și producând circa 25% din PIB-ul mondial. Devenită actor economic global, UE va trebui să participe mai substanțial și la mecanismele de asigurare a securității globale, chiar dacă formele concrete ale acestei implicări pentru moment nu sunt încă clar precizate.

Din perspectiva României, mediul internațional de securitate a evoluat după 1990 în sensul creșterii complexității și interdependențelor din relațiile internaționale. Drept urmare, stabilitatea internațională nu poate fi astăzi concepută decât în baza cooperării pe multiple planuri la nivelul comunității internaționale, și, mai ales, prin intermediul dialogului în cadru instituționalizat, prin creșterea implicării marilor organizații internaționale în definierea stării de securitate a lumii.

În anii '90 cooperarea și dialogul instituționalizat s-au manifestat mai ales la nivelul următoarelor organizații:

- la nivelul NATO, care a deținut un rol esențial în întărirea securității euroatlantice după încheierea războiului rece. NATO a deschis și dezvoltat parteneriatul politico-militar, cooperarea și dialogul consolidat cu fostele state adversare, inclusiv România; a manifestat interes și receptivitate pentru primirea de noi membri; și-a demonstrat angajamentul de a contribui la prevenirea conflictelor și managementul crizelor, inclusiv prin operațiuni în sprijinul păcii (de exemplu în Balcani).
- la nivelul ONU, mai ales prin intermediul Consiliului de Securitate, care a deținut un rol important în dialogul internațional pe tema securității și stabilității mondiale. Această importanță a fost confirmată și de conferirea, în anul 2001, a Premiului Nobel pentru Pace Organizației Națiunilor Unite și secretarului său general.
- la nivelul OSCE, care a reprezentat cea mai cuprinzătoare instituție regională de securitate, și care a jucat un rol semnificativ în promovarea păcii și stabilității, în întărirea securității prin cooperare și în promovarea democrației și drepturilor omului. OSCE s-a manifestat vizibil mai ales în domeniile diplomației, prevenirii conflictelor, managementului crizelor și reabilitării post-conflict.

Noile circumstanțe internaționale reclamă noi reguli în domeniul securității internaționale. Redefinierea regulilor privind securitatea internațională după prăbușirea ordinii

bipolare ridică însă numeroase probleme, nu doar de ordin practic, ci chiar și de ordin conceptual, inclusiv pentru SUA, află deocamdată în poziția de singură superputere. Aceste dificultăți sunt determinate de mai mulți factori:

- mediul internațional a devenit mult mai dinamic și mai complex decât în perioada războiului rece;
- lipsa unui consens privind modul de abordare a securității internaționale a permis manifestarea diverselor grupuri de interese la toate nivelurile, astfel încât nu au putut fi elaborate politici consistente;
- datorită proliferării accesului la informații în timp real (așa-numitul „efect CNN”) liderii politici trebuie să ia de multe ori decizii de moment care nu permit evaluări mai profunde;
- multiplicarea instituțiilor specializate la nivel național și internațional care abordează problemele din unghiuri specifice și determină analize și decizii fragmentate;
- lipsa unui „model de securitate” rezonabil și acceptabil pentru majoritatea țărilor lumii a favorizat reacții ad-hoc și abordări punctiforme.

Din punct de vedere practic, la începutul secolului XXI actorii cu impact global în domeniul securității sunt SUA, Europa, Rusia, China, India și Japonia. O viziune interesantă este cea a lui Zbigniew Brzezinski care consideră că esența noii structuri de securitate a lumii se află în relația dintre SUA și Eurasia (care cuprinde pe lângă Europa, toate celelalte țări enunțate mai sus)⁵. În cadrul acestei relații se pot identifica ca două triunghiuri de putere eurasiatică:

- SUA, Europa, Rusia;
- SUA, China, Japonia.

Ca un răspuns la hegemonia SUA se pot înregistra noi combinații bazate pe interese geopolitice, acces la surse de energie, tehnologie nucleară, activități spațiale, infrastructuri critice ș.a. Se pot observa noile formule: Rusia – China - India; Rusia – China; Rusia – Franța ș.a.

Observația cea mai pertinentă referitoare la cele două triunghiuri de putere este aceea că, în fiecare din ele, una din puteri (Europa și, respectiv, Japonia) mizează clar pe ideea de stabilitate și securitate internațională, în vreme ce câte una din celelalte puteri (China și respectiv Rusia) rămân deschise și interesate în eventuale mutații geopolitice.

Un alt punct pertinent de vedere, complementar celui anterior, consideră că la originea „noii schisme mondiale” s-ar afla tensiunea dezvoltată între două „câmpuri” diferite de putere, întemeiate pe principii opuse de organizare: pe de o parte Statele Unite ale Americii, adepți ai unipolarității, pe de altă parte ceilalți actori majori ai scenei internaționale – Uniunea Europeană, Rusia, China, Japonia – adepți ai multipolarității.

Noi amenințări la adresa securității internaționale - perspectiva europeană

După 11 septembrie 2001 (SUA) și 11 martie 2004 (Spania), mai mult ca oricând, riscurile la adresa mediului internațional de securitate și, în primul rând, cele legate de proliferarea terorismului și a armelor de distrugere în masă se cer a fi combătute printr-o cooperare flexibilă, multilaterală, echilibrată și consecventă între state, care să includă măsuri vizând eliminarea progresivă a cauzelor producerii lor.

Globalizarea, manifestată prin accentuarea interdependențelor multiple dintre state, precum și prin liberalizarea fluxurilor mondiale de mărfuri, servicii, capital și informații a făcut ca riscurile interne și externe să se poată genera și potența în mod reciproc.

Pe fondul unei creșteri a gradului de complexitate și de impredictibilitate al amenințărilor internaționale, îmbunătățirea mediului de securitate internațional impune ca măsurile interne de management al crizelor să fi e mai bine coordonate, iar schimbul de informații strategice între statele implicate să se producă în timp real.

Factorii de decizie – atât civili, cât și militari – din sectorul de securitate sunt chemați să dea răspuns noilor provocări. Instrumentele, pregătirea, bugetele disponibile, cooperarea interagenții apar astfel nu numai ca insuficiente, dar uneori inadecvate față de riscurile vechi și noi la adresa securității naționale și internaționale. Se înregistrează probleme de degradare ireversibilă a mediului, de creștere a frecvenței dezastrilor naturale, de noi tensiuni legate de subdezvoltare pe relația nord-sud ș.a.

Din perspectiva unui mediu internațional de securitate caracterizat de o complexitate crescândă, Uniunea Europeană nu pare a fi în prezent amenințată de conflicte de tip clasic, constând în atacuri armate pe scară largă, în schimb o serie de alte amenințări se profilează la orizont, fi ecare dintre ele fi ind greu predictibile și relativ difuze, ceea ce le face, într-un fel, mult mai greu de contracarat în condițiile unei ștergeri a granițelor dintre amenințările cu caracter intern și cele cu caracter extern.⁹ Din punct de vedere european sunt de remarcat în mod special:

- **Terorismul internațional**, care reprezintă o amenințare strategică. Acest nou tip de terorism este legat de mișcări religioase fundamentaliste care au cauze deosebit de complexe. Dincolo de riscurile imediate, terorismul amenință deschiderea și toleranța specifi ce societăților democratice.
- **Proliferarea armelor de distrugere în masă** reprezintă o altă importantă amenințare contemporană la adresa păcii și securității țărilor și popoarelor. Riscurile deosebite determinate de acest tip de amenințare rezidă în faptul că prin intermediul armelor de distrugere în masă un grup terorist de mici dimensiuni poate provoca pierderi care anterior nu puteau fi cauzate decât de armate ale unor state naționale.
- **Existența unor structuri statale slabe (failed states) și amplifi carea crimei organizate**. În unele părți ale globului (Somalia, Liberia, Afganistan, Bosnia și Herțegovina, Serbia și Muntenegru, Kosovo, etc) existența unor structuri statale slabe, conflictele civile și accesul la arme au determinat întărirea pozițiilor crimei organizate. Aceste situații sunt amenințări la adresa securității, prin sprijinirea traficului de droguri sau a celui de fi ințe umane.
- **Conflictele regionale** subminează fundamentele securității și stabilității și creează pre-condiții pentru terorism și crimă organizată, precum și distrugerea speranței și disperare ceea ce poate contribui indirect la proliferarea WMD (arme de distrugere în masă – lb. engleză);
- **Crima organizată** amenință Europa prin traficul de droguri, traficul de fi ințe umane, imigrația ilegală și traficul ilegal de arme mici ș.a. Legăturile dintre terorismul internațional și crima organizată au devenit evidente.

Posibile răspunsuri la noile provocări

Ca răspuns la aceste noi pericole și amenințări, statele lumii, în primul rând statele cu potențial militar semnificativ, au în vedere noi principii de organizare a securității regionale și globale care să se constituie în noi oportunități de pace bazate pe:

- democrație;

- guvernare eficientă;
- respectarea legilor.

Politica Europeană de Securitate și Apărare este în căutarea unei legislații democratice pentru că în practică PESA se referă la „comandă, ascultare și secret, în condițiile în care logica militară este foarte diferită de luarea deciziei în mod public și deliberativ, caracteristic democrațiilor”.

- PESA și sprijinul public

În general politica externă, de securitate și apărare sunt privite ca având un impact neglijabil asupra vieții de zi cu zi a cetățenilor. Se constată, urmare a unor sondaje, că cetățenii acordă puțină atenție acestor domenii și că, în general, sunt puțin informați în probleme de politică internațională. Se poate folosi formula de „consens permisiv” atunci când se vorbește despre atitudinea binevoitoare a cetățeanului european față de PESA. Această atitudine se referă în primul rând la proiectul de a avea o politică europeană de securitate și apărare și mai puțin, la o PESA „în acțiune”. Desfășurarea unor forțe militare sau politice europene în afara granițelor Uniunii Europene implică riscuri considerabile.

- PESA și democrația națională

Pornind de la realitatea că toate statele membre ale Uniunii Europene sunt democrații consolidate, se poate constata o multitudine de diferențe de forme de manifestare a tradițiilor democratice. Deciziile luate de către factorii responsabili trebuie să fie justificate față de cetățeni, aceștia având dreptul de a participa la ele. Pe lângă guverne formate ca urmare a unor alegeri libere și responsabile pentru deciziile lor, instituțiile societății civile, în primul rând organizațiile nonguvernamentale, pot contribui la articularea preocupărilor /îngrijorărilor cetățenilor.

- Parlamentul European și PESA

Devine tot mai evident faptul că interdependența și integrarea în politica europeană de securitate și apărare determină o tot mai mare incapacitate a dimensiunii parlamentare naționale să asigure o legitimitate democratică în cadrul PESA, cooperare interparlamentară în probleme de securitate și apărare trebuie să cuprindă și Adunarea Interimară a Uniunii Europene Occidentale, care să nu mai fie privită de către Parlamentul European ca un competitor ci ca un colaborator.

- PESA și dreptul internațional

Ca o sursă de legitimitate pentru acțiunile militare, dreptul internațional a câștigat în importanță, în timp ce un număr tot mai mare de misiuni nu mai sunt motivate prin auto-apărare. Democrația, guvernarea eficientă și respectarea legilor, în calitate de noi principii ale securității globale, presupun ca relațiile dintre state să țină cont de existența unor interese divergente, fără a face apel la utilizarea forței ca metodă de rezolvare a conflictelor. Contracurarea noilor amenințări presupune o nouă resolidarizare a statelor lumii în toate domeniile, prin stabilirea unor forme de acțiune conjugată a tuturor națiunilor care împărtășesc interese și valori comune.

Politica Externă și de Securitate și Apărare Comună (PESAC) – istorie, evoluție și perspectivă

O primă etapă a proiectului unei Europe a apărării a fost marcată de semnarea, la 17 martie 1948, a Tratatului de apărare colectivă de la Bruxelles, de către cinci țări vest-europene: Franța, Marea Britanie, Belgia, Luxemburg și Olanda. Evoluția ulterioară a proiectului a fost

însă influențată și chiar modelată, în bună măsură, de înființarea, la 4 aprilie 1949, a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord.¹¹ La începutul anilor '50, SUA au elaborat planul reînarmării R.F. Germania, ceea ce a stârnit opoziția vehementă a Franței. Pentru a înlătura temerile pe care le-ar fi provocat, la numai câțiva ani de la sfârșitul celei de a doua conflagrații mondiale, restaurarea unei armate germane, și a ancora ferm reînarmarea R.F.G. în proiectul construcției europene, Franța a venit, în octombrie 1950, cu un contra-proiect, așa-numitul plan Pleven: cel al constituirii unei Comunități Europene de Apărare (European Defence Community).

Totodată, în septembrie 1952, au fost inițiate negocieri menite a implementa articolul 38 al tratatului CEA, ce stipula necesitatea instituirii unui control democratic consolidat asupra noii comunități. Noul proiect trebuia să ia forma unei Comunități Politice Europene (European Political Community), întemeiată pe un sistem de organisme comune de luare a deciziilor.

Dacă ar fi fost transpuse în practică, cele două noi preconizate comunități europene ar fi avut drept rezultat un grad de integrare europeană apropiat celui al unei confederații. Însă la 30 august 1954 Adunarea Națională a Franței (Parlamentul francez) a refuzat să ratifice tratatul ce institua Comunitatea Europeană de Apărare, în aceste condiții atât proiectul CEA cât și cel înrudit acestuia, al unei Comunități Politice Europene, căzând în desuetudine.

Ulterior, la 23 octombrie 1954, în urma semnării Acordurilor de la Paris, ce modifică cauzal Tratatul de la Bruxelles pentru a permite Germaniei Federale să participe la Alianța Nord-Atlantică în condiții acceptabile pentru vecinii săi, celor cinci țări semnatare ale Tratatului de la Bruxelles li s-au adăugat două state vest-europene foste inamice în timpul celui de al doilea război mondial, Italia și Germania (Federală), noua organizație primind denumirea de Uniunea Europei Occidentale (UEO).

Apariția conceptului Identitate Europeană de Securitate și Apărare

Conceptul de Identitate Europeană de Securitate și Apărare (European Security and Defence Identity) a apărut și s-a dezvoltat în cadrul NATO, în a doua jumătate a anilor '80, pe fondul reactivării, după o lungă „hibernare”, în urma Declarației summitului UEO de la Roma, a Uniunii Europei Occidentale. Declarația de la Roma confirmă dorința celor șapte membri ai UEO de a coopera în interiorul organizației prin armonizarea punctelor de vedere asupra problemelor specifice ce legate de securitatea europeană.

Revigorarea UEO a fost impulsionată și de Actul Unic European din 1986. Într-o primă formulare, conceptul de Identitate Europeană de Securitate și Apărare apare explicit formulat în acest document, prin dezvoltarea și aplicarea la sfera securității și apărării a ideii de identitate europeană, înscrisă în paragraful 14 din Documentul asupra identității europene, dat publicității la Copenhaga, la 14 decembrie 1973.

În prima jumătate a anilor '90 Uniunea Europei Occidentale a cunoscut un proces de consolidare, prin accesarea în organizație a Spaniei, Portugaliei (în 1990) și Greciei (în 1992), prin integrarea ca membri asociați în Consiliul UEO, a Islandei, Norvegiei și Turciei (în 1991), prin înființarea, sub impuls francez, a unor structuri instituționale permanente – Comitetul Militar, Institutul pentru Studii de Securitate de la Paris (1990), Centrul Satelitar de la Torrejon (1991), Celula de Planificare (1992), Grupul Vest-European de Armamente (Western European Armaments Group, WEAG, 1992) și Centrul Situațional (1995) – , precum și prin apariția forțelor multinaționale europene – EUROCORP (Corpul European), EUROFOR (Forța

Europeană de Uscat), EUROMARFOR (Forța Maritimă Europeană), Grupul Aerian European, Divizia Centrală Multinațională, Forța Amfibie Britanico-Olandeză, etc.

Două noi concepte: Politică Externă și de Securitate Comună (PESC) și Politică Europeană și de Securitate și Apărare (PESA)

Conceptul Identității Europene de Securitate și Apărare s-a dezvoltat în strânsă corespondență cu alte două concepte, dezvoltate ulterior. Este vorba, în primul rând, de Politică Externă și de Securitate Comună – PESC (Common Foreign and Security Policy – CFSP), ce denumește un capitol distinct (Titlul V) al Tratatului de la Maastricht și care reprezintă unul din cei trei piloni ai construcției europene. În al doilea rând, este vorba de Politică Europeană de Securitate și Apărare – PESA (European Security and Defence Policy, ESDP) sau, respectiv, Politică Europeană de Securitate și Apărare Comună – PESAC (Common European Security and Defence Policy, CESDP) concept care a dobândit în ultimii ani tot mai multă substanță și care este parte componentă intrinsecă a PESC.

În procesul decizional al PESC este implicată o pleiadă întreagă de instituții comunitare: Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană (cu precădere Comisarul pentru Relații Externe), Parlamentul European, Președinția, statele membre, Secretariatul General al Consiliului condus de Înalțul Reprezentant pentru PESC, reprezentanții speciali, Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER), Comitetul Politic, Unitatea de planificare politică și avertizare timpurie (află atât în subordinea Secretariatului General al Consiliului).

Conceptul de Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA) s-a cristalizat la Consiliul European de la Köln (iunie 1999), în perioada imediat următoare conflictului din Kosovo și subsecvent înțelegerii franco-britanice de la St. Malo (decembrie 1998), dobândind noi valențe prin deciziile ulterioare ale aceluiași for european de la Helsinki (10-11 decembrie 1999), Lisabona (23-24 martie 2000), Santa Maria da Feira (19-20 iunie 2000), Nisa (7-9 decembrie 2000), Göteborg (15-16 iunie 2001), Laeken (14-15 decembrie 2001), Sevilla (21-22 iunie 2002), Bruxelles (24-25 octombrie 2002), Copenhaga (12-13 decembrie 2002), Bruxelles (20-21 martie 2003), Salonic (19-20 iunie 2003) și Bruxelles (12-13 decembrie 2003).

În esență, PESA presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome și, în cazul în care Alianța Nord-Atlantică ca întreg nu este angajată, lansarea și coordonarea unor operațiuni militare sub autoritatea UE, ca răspuns la situații de criză, angajarea resurselor de către statele membre la astfel de operațiuni bazându-se pe decizii suverane. Din acest ultim punct de vedere este important de subliniat că PESA este un proces interguvernamental, controlul politic asupra PESA fiind exercitat de șefii de stat și de guverne ale statelor membre, iar cel financiar, de către parlamentele naționale. Obiectivul principal al PESA (Headline Goal), așa cum a fost el stabilit de către Consiliul European de la Helsinki, din 10-11 decembrie 1999, îl reprezintă capacitatea statelor membre de a mobiliza până în anul 2003, a desfășura în termen de 60 de zile și a susține cel puțin un an, forțe militare ce pot atinge nivelul a 15 brigăzi, respectiv 50.000-60.000 de oameni. Aceste forțe trebuie să fie capabile să îndeplinească întreg spectrul misiunilor Petersberg.

Începând cu reuniunea Consiliului European de la Helsinki, s-a abordat și problema capacităților instituționale ale Uniunii pentru facilitarea procesului decizional, ajungându-se la un acord în ceea ce privește înființarea unor organisme politice și militare permanente – Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar și Stafful Militar.

Comitetul Politic și de Securitate (cunoscut prin acronimul său franțuzesc, COPS), reunește reprezentanții naționali permanenți cu rang de ambasadori, componența sa fi ind așadar similară Consiliului Nord-Atlantic al NATO. Prezidat de ambasadorul ce reprezintă țara ce deține președinția prin rotație a UE, COPS exercită, sub autoritatea Consiliului, controlul politic și coordonarea strategică a operațiunilor militare ale UE și înaintează Comitetului Militar principii de acțiune. În timpul unei crize, COPS este prezidat de Înaltul Reprezentant al UE pentru PESC.

Comitetul Militar al UE (EU Military Committee, EUMC), asemănător Comitetului Militar al NATO, este compus din șefi i apărării sau reprezentanții militari ai acestora din statele membre. Comitetul Militar oferă consiliere militară și înaintează propuneri COPS și îndrumare militară Statului Major. În timpul unei operațiuni, EUMC monitorizează desfășurarea adecvată a acesteia.

La rândul său, Stafful Militar al UE (EU Military Staff, EUMS) se ocupă de avertizarea timpurie, evaluarea situațiilor și planifi carea strategică pentru sarcinile Petersberg, inclusiv de identifi carea forțelor europene naționale și multinaționale și implementează, sub îndrumarea EUMC, politicile și deciziile PESA. Pe scurt, EUMS este sursa expertizei militare în cadrul UE.

PESA mai include, în conformitate cu decizia reuniunii Consiliului European de la Santa Maria da Feira, crearea până în anul 2003, a unei forțe civile de reacție rapidă formată din circa 5.000 de ofi țeri de poliție, care să fi e capabilă să desfășoare 1.000 dintre ei în termen de 30 de zile, pentru gestionarea crizelor în domenii precum activitățile polițienești, ajutorul umanitar, repunerea în funcțiune a structurilor administrative și juridice, activități de căutare-salvare, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului, etc. Instituționalizarea activității în sfera prevenirii confl ictelor, consolidării păcii și a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de crize s-a făcut prin instituirea, înaintea summitului de la Feira, a Comitetului pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor, ca un al patrulea organism permanent PESA. Comitetul pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor înaintează informații, recomandări și opinii Comitetului Politic și de Securitate.

Consolidarea conceptului de Politică Europeană de Securitate și Apărare

Fără îndoială, inițiativa celor patru națiuni în domeniul apărării comune și-a propus să corecteze unele din defii ciențele PESA, semnalate de multă vreme de analiștii politico-militari de o parte și de alta a Atlanticului. În același timp însă, prin anunțarea intenției de a crea un centru separat pentru planifi carea operațiilor UE, ea a marcat și un soi de „trecere a Rubiconului”, în sensul că înțelegerea tacită care a existat aproape jumătate de secol în UE potrivit căreia integrarea economică și chiar politică pot fi edifi cate la nivelul Europei, dar securitatea rămâne o chestiune transatlantică, era acum încălcată.

În general, Consiliul European de la Salonic (19- 20 iunie 2003) s-a limitat a lua doar acele decizii circumscrise PESA care puteau întruni consensul: dezvoltarea capacităților militare ale UE, incluzând întreg spectrul misiunilor Petersberg și Forța de Reacție Rapidă; continuarea lucrului la Programul UE pentru Prevenirea Confl ictelor Violente, cu accent pe Balcanii Vestici; instituirea unei baze de date, pe bază de voluntariat, pentru combaterea terorismului; adoptarea unei Declarații asupra neproliferării armelor de distrugere în masă; și crearea, până în 2004, sub autoritatea Consiliului, a unei agenții interguvernamentale în domeniul capacităților de apărare, dezvoltării, cercetării, achizițiilor și armamentelor.

Constituția Europeană și Politica de Securitate și Apărare Comună – PSAC

În Constituția Europeană noul concept Politică de Securitate și Apărare Comună - PSAC (Common Security and Defence Policy, CSDP) înlocuiește, deopotrivă vechiul concept Politică Europeană de Securitate și Apărare - PESA, cât și varianta sa „desfășurată”, Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună - PESAC.

Constituția Europeană conține prevederi distincte cu privire la acțiunile externe ale Uniunii Europene (Titlul V). Acestea din urmă cuprind o serie de elemente interdependente, între care:

- politica comercială comună;
- politica externă comună;
- politica comună de securitate și apărare;
- dezvoltarea cooperării;
- asistența umanitară. În cadrul fiecăruia din aceste elemente componente, principalele obiective ale acțiunilor externe ale Uniunii Europene au în vedere respectarea a două principii fundamentale:
- acțiunile externe trebuie să se bazeze pe principiile care au guvernat crearea, dezvoltarea și lărgirea Uniunii Europene;
- acțiunile externe trebuie să urmărească maximizarea cooperării statelor membre în toate domeniile relațiilor internaționale.

Capacitatea de a acționa într-o Uniune de 25, 27 sau mai multe state, va depinde în mare măsură de abilitatea conducerii politice de a defini țeluri strategice și a impulsiona implementarea lor în politica curentă. Din acest punct de vedere, Constituția Europeană învederează un progres cert prin instituirea funcțiilor permanente de președinte al Consiliului European și Ministru al Afacerilor Externe al Uniunii.

Constituția Europeană aduce și cinci elemente de noutate importante în sfera Politicii de Securitate și Apărare Comune:

- extinderea misiunilor Petersberg;
- decizia înființării unei Agenții Europene privitoare la Armamente, Cercetare și Capacități Militare - aplicarea cooperării structurate (structured cooperation) la misiunile internaționale;
- posibilitatea cooperării mai strânse (closer cooperation) a statelor Uniunii în sfera apărării reciproce (mutual defence); și
- introducerea unei clauze de solidaritate pentru cazurile producerii unor atacuri teroriste și a unor dezastre naturale sau produse de om.

Obiective strategice pentru securitatea europeană

La Salonic, Înalțul Reprezentant UE pentru PESC și secretar general al UEO Javier Solana a prezentat, la 20 iunie 2003, documentul intitulat „O Europă mai sigură într-o lume mai bună” (A secure Europe in a better world), care s-a constituit în prima schiță a unui concept strategic al viitoarei Uniuni Europene extinse.

Documentul procedeează la o analiză a mediului de securitate, identifică că obiective strategice și propune politici menite a răspunde principalelor provocări și amenințări la adresa securității. În această din urmă categorie sunt incluse conflictele regionale, sărăcia, foamea, epidemiile, refugiații și migrația masivă, corupția, dictaturile, schimbările climatice și

dependența energetică, precum și „noile amenințări” reprezentate de terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, „statele eșuate” (failed states) și criminalitatea organizată.

Obiectivele strategice pe care le propune Uniunea Europeană sunt în număr de trei:

- „contribuția la stabilitatea și buna guvernare în vecinătatea noastră imediată”;
- edifierea unei ordini internaționale bazate pe multilateralism eficient”;
- un răspuns adecvat vechilor și noilor amenințări.

În raport cu acestea din urmă, documentul subliniază că „prima linie a apărării” va fi adesea în afara ariei UE și că europenii „trebuie să fie gata de a acționa înainte de producerea unei crize” – formulări ce înscriu conceptul strategic european în logica abordării preventive enunțată, în septembrie 2002, de noua Strategie Națională de Securitate a SUA, chiar dacă nu se menționează explicit posibilitatea atacului preventiv, ca în cazul documentului american.

Nu în ultimul rând, conceptul subliniază necesitatea ca Europa să-și asume un spectru mai variat de misiuni care să includă, pe lângă sarcinile Petersberg, operații comune de dezarmare, sprijin pentru țări terțe în combaterea terorismului și reforma sectorului de securitate.

Față de noile provocări la adresa securității, Europa poate aduce, atât direct, cât și indirect, un plus de stabilitate, deoarece riscurile apariției unei confruntări militare tradiționale pe continentul european s-au diminuat semnificativ.

Explicația acestei evoluții rezidă în două aspecte:

- interesele și obiectivele de securitate actuale ale statelor europene nu sunt generatoare de stări conflictuale, dimpotrivă ele favorizează cooperarea și solidaritatea;
- mediul de securitate internațional este influențat pozitiv de procesele de integrare europeană și euroatlantică, în fapt de extinderea comunității statelor care împărtășesc și promovează valorile democrației și economiei de piață, în contextul adâncirii colaborării regionale.

Față de amenințările de tip nou la adresa securității, Uniunea Europeană poate răspunde prin trei obiective strategice:

- **asigurarea stabilității și bunei guvernări în vecinătatea imediată.** Aceasta va implica extinderea zonei de securitate din jurul Europei și asigurarea că statele din această zonă (Europa de Est, Balcanii de Vest, statele din zona Mediteranei) sunt bine guvernate. Acest obiectiv va implica, totodată, continuarea și dezvoltarea implicării Europei în soluționarea conflictului arabo-israelian;
- **crearea unei ordini internaționale bazate pe un multilateralism eficient.**

Într-o lume caracterizată de globalizare (amenințări globale, piețe globale, mijloace mass-media globale), securitatea și prosperitatea depind de existența unui sistem multilateral eficient. De aceea, unul dintre obiectivele Uniunii Europene trebuie să fie dezvoltarea unei societăți internaționale puternice, caracterizate de existența unor instituții internaționale eficiente, precum și de existența unei ordini internaționale bazate pe respectarea legilor, în primul rând a principiilor înscrise în Carta Organizației Națiunilor Unite. Calitatea societății internaționale depinde de calitatea guvernelor ce o compun. Cea mai bună apărare pentru securitatea europeană este dată de existența unei lumi formate din state democratice bine conduse. De aceea, răspândirea bunei guvernări, combaterea corupției și a abuzului de putere, instaurarea domniei legii și protejarea drepturilor omului sunt cele mai bune mijloace de a întări ordinea mondială. În

acest context, un element important al acestei noi ordini internaționale este considerată a fi cooperarea transatlantică în cadrul NATO;

- **pregătirea unui răspuns la amenințările de tip nou.**

Acest răspuns a inclus pachetul de măsuri antiteroriste adoptat după 11 septembrie 2001, sprijinirea măsurilor de neproliferare a armelor de distrugere în masă și asistarea statelor cu structuri slabe sau instabile din Balcani, Afganistan, Timorul de Est și Africa. Identifi carea unor răspunsuri la noile amenințări trebuie să pornească de la faptul că acestea survin adesea la mari depărtări, sunt mai dinamice și mai complexe. De aceea liniile de apărare vor trebui de multe ori să se afl e în străinătate. Caracterul dinamic va necesita mutarea accentului pe prevenirea crizelor și a amenințărilor. Caracterul complex va necesita și soluții pe măsură care vor include controlul exporturilor, presiuni economice, politice sau chiar militare. Uniunea Europeană dispune de toate instrumentele pentru adoptarea unor astfel de soluții complexe.

Pentru ca politica de securitate și apărare a Uniunii Europene să defii mai eficientă este necesar ca Uniunea Europeană să devină mai activă în urmărirea obiectivelor sale prin mijloace civile sau militare, mai coerentă prin unirea eforturilor și prin asigurarea unității de comandă în caz de criză, mai capabilă prin alocarea unor resurse mai mari, evitarea duplicărilor, coordonarea mai bună a resurselor existente.

În realizarea obiectivelor sale de securitate și apărare Uniunea Europeană nu va putea face abstracție de necesitatea menținerii unor relații privilegiate cu SUA. În același timp însă, Uniunea Europeană va trebui să își dezvolte colaborarea cu alți actori importanți de pe scena mondială. În acest sens se vor dezvolta relații strategice cu Rusia, Japonia, China, Canada și India, fără ca vreuna din aceste relații să aibă un caracter de exclusivitate.

Totodată, Uniunea Europeană va trebui să manifeste deschiderea necesară pentru dezvoltarea unor parteneriate active cu orice țară care îi împărtășește scopurile și valorile și care e gata să acționeze pentru apărarea acestora. Prin această abordare Uniunea Europeană poate contribui semnificativ la realizarea unei sistem de securitate multilateral care să permită edificarea unei lumi mai prospere, mai echitabile și mai sigure. De asemenea, este necesară o Strategie Europeană de Securitate cu o atenție sporită pe capacitatea UE de a-și asuma misiuni de tip strategic în funcție de intensitatea conflictelor.

Riscurile și amenințările la adresa securității naționale a republicii moldova

Riscurile și amenințările de ordin extern

1. Instabilitatea regională și conflictul de pe teritoriul suveran al Ucrainei limitează capacitatea Republicii Moldova de a-și promova interesele strategice: 1) integrarea europeană; 2) procesul de identificare a unei soluții politice, comprehensive și viabile privind conflictul transnistrean, în condițiile respectării suveranității și integrității sale teritoriale; 3) asigurarea securității energetice și a intereselor comercial-economice ale statului.

2. Acțiunile militare și informativ-subversive, precum și de diversiune și potențialul extinderii zonei de instabilitate de pe teritoriul Ucrainei au influență asupra unor elemente, grupuri cu atitudini extremiste din Republica Moldova și mențin riscul extinderii conflictului pe teritoriul Republicii Moldova.

3. Implicarea cetățenilor străini și persoanelor juridice străine în probleme de politică internă a Republicii Moldova, prin finanțare, asigurare a suportului logistic,

organizare/conducere a diferitor activități sau manifestații în scopul promovării intereselor statelor străine.

4. Presiunile politice externe manifestate prin:

- 1) acordarea de sprijin economic, militar și politic regimului neconstituțional de la Tiraspol;
- 2) impunerea obstacolelor artificiale în accesul produselor moldovenești pe piețele tradiționale, inclusiv blocarea accesului cetățenilor Republicii Moldova pe piața muncii din alte țări;
- 3) aplicarea tratamentului diferențiat față de părți ale teritoriului vamal unic al Republicii Moldova (regiunea transnistreană, UTA Găgăuzia).

5. Erodarea regimului de control al armelor convenționale în Europa și încălcarea Tratatului privind comerțul cu armele convenționale, prezența forțelor militare străine în regiunea transnistreană fără acordul Guvernului Republicii Moldova în contextul persistenței conflictelor de durată și a apariției conflictelor noi în regiune constituie o amenințare și o sursă de risc la adresa atât a securității Republicii Moldova, cât și a celei regionale.

6. Proiectele integraționiste în plan subregional promovate de către state și organizații cu interese de expansiune teritorială, (geo)politică și economică.

7. Dependența excesivă de surse energetice, rețelele de distribuție și/sau furnizorii controlați de un singur stat, combinate cu valorificarea limitată a resurselor energetice alternative.

8. Influența externă asupra economiei și pieței financiar-bancare, asupra ramurilor de producere, infrastructurilor critice, conservarea proceselor de modernizare a acestora s-a materializat activ în ultimii ani și comportă consecințe pe toate dimensiunile securității naționale.

9. Perpetuarea decalajelor de dezvoltare în raport cu statele membre ale Uniunii Europene și cu alte state din regiune, precum și gradul scăzut de rezistență față de turbulențele majore de pe piețele externe, în special cu referire la sectorul financiar-bancar.

10. Persistența elementelor de propagandă și intruziune în spațiul informațional al Republicii Moldova, în coroborare cu pârghiile de influență în câmpul socialpolitic sau dependența unilaterală de o sigură sursă de aprovizionare cu agenți energetici pot vulnerabiliza statul în situații de escaladare a tensiunilor în plan regional. În mod particular, controlul surselor de informare în masă de către entități străine, inclusiv intruziunea în spațiul informațional, atrage riscul:

- 1) distorsionării opiniei publice vizavi de procesele politice și de securitate în plan internațional și regional;
- 2) generării atitudinilor ostile ordinii constituționale, legalității, funcționării instituțiilor statului, politicii de stat în domeniile economic, social, cultural și al relațiilor interetnice;
- 3) promovării intereselor străine Republicii Moldova și stabilității regionale.

11. Globalizarea spațiului cibernetic amplifică riscul atacurilor asupra infrastructurii informaționale și de comunicații electronice a statului, manifestându-se prin:

- 1) amenințarea de subminare a capacităților de comunicații pe timp de criză și, ca urmare, erodarea capacităților de luare a deciziilor;
- 2) amenințarea de uz fraudulos sau blocare a accesului prin diverse metode la sistemele și resursele informaționale de importanță statală, dar și de uz public.

- 3) amenințări la adresa drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor în spațiul informațional.

Riscurile și amenințările de natură transfrontalieră

1. **Poziția geografică** favorizează utilizarea de către organizațiile criminale transfrontaliere a teritoriului Republicii Moldova în calitate de rută de trafic de persoane, droguri, arme și bunuri, precum și de migrație ilegală spre statele Uniunii Europene. Persistă amenințări și riscuri la adresa securității generate de criminalitatea în domeniul economico-financiar: traficul de produse contrafăcute, canalele transfrontaliere de trafic a mărfurilor, activitățile de spălare a banilor, finanțarea terorismului și pandemiile.

2. **Traficul ilicit de armament**, materiale și tehnologii pertinente tehnologiilor nucleare reprezintă un grad sporit de risc în plan regional, cauzat de conflictele de durată, precum și de conflictul actual din regiunea de sud-est a Ucrainei. Accesibilitatea obținerii de către entități statale și nonstatale a armelor de distrugere în masă sau a materialelor cu dublă destinație, proliferarea armelor mici și a armamentelor ușoare relativ ieftine, ușor de transportat și simple în aplicare reprezintă un risc la adresa păcii securității și stabilității internaționale, inclusiv a Republicii Moldova.

3. **Terorismul internațional**. Activizarea organizațiilor teroriste, prin realizarea unor atentate de rezonanță în regiune, denotă tendințe îngrijorătoare a acestui fenomen în spațiul european, fapt ce reprezintă o provocare majoră la adresa securității regionale. Instabilitatea și conflictele militare din Orientul Apropiat sporesc riscul terorist pe continentul european. Contextul regional de securitate, dar și conflictul nesoluționat din regiunea transnistreană, plasează Republica Moldova într-un cadru de risc cu ascendență în aspect extremist terorist.

4. **Migrația ilegală**. Situația social-politică din statele Orientului Apropiat generează indice de reanimare a filierelor de migrație ilegală, țările de destinație a acestora fiind statele vest-europene, existând riscul utilizării teritoriului Republicii Moldova în calitate de țară de tranzit. Un factor destabilizator la acest comportament este lipsa controlului frontierei de stat pe sectorul raioanelor de est ale Republicii Moldova, fapt care stimulează traversarea ilegală a frontierei de stat de către grupuri de emigranți ilegali și persoane care prezintă eventuale pericole la adresa securității naționale.

Alocarea de resurse umane și materiale

1. Utilizarea adecvată a resurselor sistemului de securitate națională are un impact considerabil asupra funcționării sistemului aferent și poate contribui la eficiența activității de prevenire și combatere a riscurilor și amenințărilor. Resursele de bază ale sistemului național de securitate sunt: cele materiale și umane.

2. Resursele umane reprezintă baza pentru organizarea sistemului național de securitate. Disponibilitatea și efectivul resurselor umane sunt determinate de factori demografici și de altă natură. Noile riscuri și amenințări la adresa securității naționale solicită ca resursele umane să posede noi capacități și instruire modernă. Perfecționarea și instruirea resurselor umane este un domeniu-cheie pentru îmbunătățirea calității personalului civil, militar și polițienesc, în special prin utilizarea mecanismelor de cooperare internațională și educarea de specialiști pentru utilizarea și schimbul de informații, utilizarea tehnologiilor moderne și protecția sistemelor informaționale.

3. Resursele materiale includ potențialul natural, economic, financiar, energetic, informațional și de altă natură a Republicii Moldova, antrenat pentru necesități de securitate. Fondurile pentru activitatea și reformarea sistemului securității naționale sunt stabilite de legea bugetului de stat al Republicii Moldova. Resursele bugetare pentru necesitățile de securitate sunt planificate și utilizate într-un mod transparent, compatibil cu standardele ONU și orientate spre realizarea graduală a criteriilor Uniunii Europene în domeniu, precum și în baza capacităților financiare ale statului. Republica Moldova se angajează să utilizeze resursele disponibile într-o manieră rațională și să le utilizeze pentru obiectivul de dezvoltare a unui sistem de securitate națională eficient.

Monitorizarea și controlul implementării Strategiei securității naționale

1. Consiliul Suprem de Securitate monitorizează și verifică implementarea Strategiei securității naționale.

2. Implementarea Strategiei securității naționale va avea loc în baza Planului de acțiuni pentru realizarea Strategiei securității naționale elaborat pentru o perioadă de 4 ani și revizuit de Consiliul Suprem de Securitate.

3. Strategia Securității Naționale va fi revizuită periodic, cel puțin o dată la 4 ani de la adoptarea ei.

4. Consiliul Suprem de Securitate va prezenta Parlamentului rapoarte anuale asupra Strategiei securității naționale.

a. Reorganizarea progresivă a sistemului securității naționale

1. O reorganizare progresivă a instituțiilor de stat responsabile pentru conducerea, coordonarea și managementul securității naționale în vederea adaptării lor la viziunea comprehensivă a Strategiei securității naționale și pentru a asigura coerența acțiunilor acestora prin implicarea tuturor autorităților publice responsabile.

2. Acest proces trebuie să aibă la bază organele și structurile de stat care realizează funcții legate de asigurarea securității naționale. Procesul de reorganizare trebuie să țină cont de structura unitară a statului și prezența unității teritorial autonome Găgăuzia (Gagauz-Yeri) în cadrul acestuia. Instrumentele naționale de management a crizelor vor fi revizuite în scopul facilitării luării deciziilor în cadrul sistemului de securitate națională. Sistemul de management a crizelor va fi bazat pe principiile acestei Strategii și va avea direcții clare de acțiune pentru asigurarea coordonării diverselor activități care necesită coordonare, va fi standardizat și interoperabil cu instrumentele prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și va realiza supravegherea și managementul continuu al capabilităților de prevenire și gestionare a crizelor.

3. Reforma graduală a sistemului de securitate națională și perfecționarea instrumentelor de management a crizelor va necesita reglementarea prin intermediul unei legi organice. În termen de 6 luni de la adoptarea Strategiei, Guvernul va prezenta Parlamentului proiectul Legii cu privire la securitatea națională.

Referințe bibliografice;

1. Statistici realizate de Institutul de Politici Publice din Republica Moldova, publicate pe site www.ipp.md

2. Statistici publicate pe site-ul www.gate.md
3. Metodologia de elaborare a versiunii finale a strategiei de crestere economica si reducere a saraciei (SCERS) – Guvernul Republicii Moldova
4. Strategia ocuparii fortei de munca in Republica Moldova – Guvernul Republicii Moldova
5. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Securitate_si_aparare.pdf